

Internasjonal økonomi

ECON1410

idadammen@gmail.com

Oversikt

- De siste ukene har vi jobbet med stordriftsfordeler
  - Interne og eksterne
- Denne uken skal vi jobbe med handelspolitikk og se på virkning av toll og eksportsubsidier på:
  - Pris, etterspørsel og tilbud
  - Virkning på produsent- og konsumentoverskudd
  - Virkning på nasjonal og internasjonal velferd

Importtoll og eksportsubsidier brukes for å fremme nasjonalt næringsliv

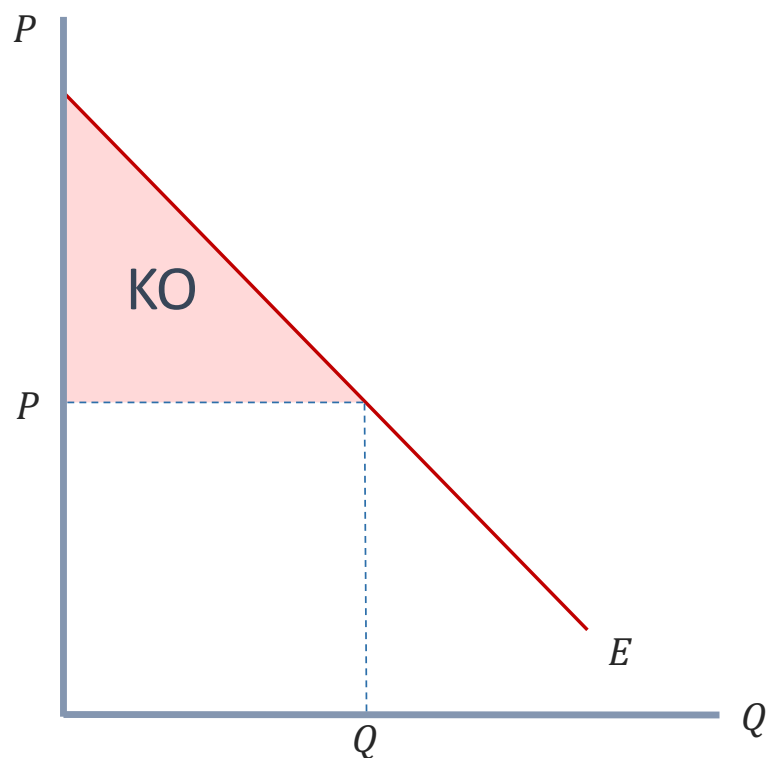
- Både importtoll og eksportsubsidier er handelspolitiske virkemidler
  - Importtoll er en skatt på importerte varer
  - Eksportsubsidier er tilskudd til eksporterende bedrifter
- Både importtoll og eksportsubsidier kan settes som spesifikke eller verdibaserte satser
  - Spesifikke satser er en fast sats per enhet vare – f.eks. 10 kr. per vare
  - Verdibaserte (ad valorem) tollsatser avhenger av varens verdi – f.eks. 10% av varens verdi i tollavgift
- Importtoll og eksportsubsidier skaper en forskjell mellom prisene i landet og verdensmarkedsprisene

Hvordan vil en importtoll påvirke et marked?

- Innføringen av en importtoll vil påvirke priser, etterspørsel og tilbud og velferd
- For å analysere effekten på produsent- og konsumentoverskudd av innføringen av importtoll på en vare bruker vi partiell likevekt
  - Konsumentoverskudd når betalingsvilligheten er høyere enn prisen på en vare
  - Produsentoverskudd når en vare selges til en høyere pris enn de hadde vært villige til å akseptere

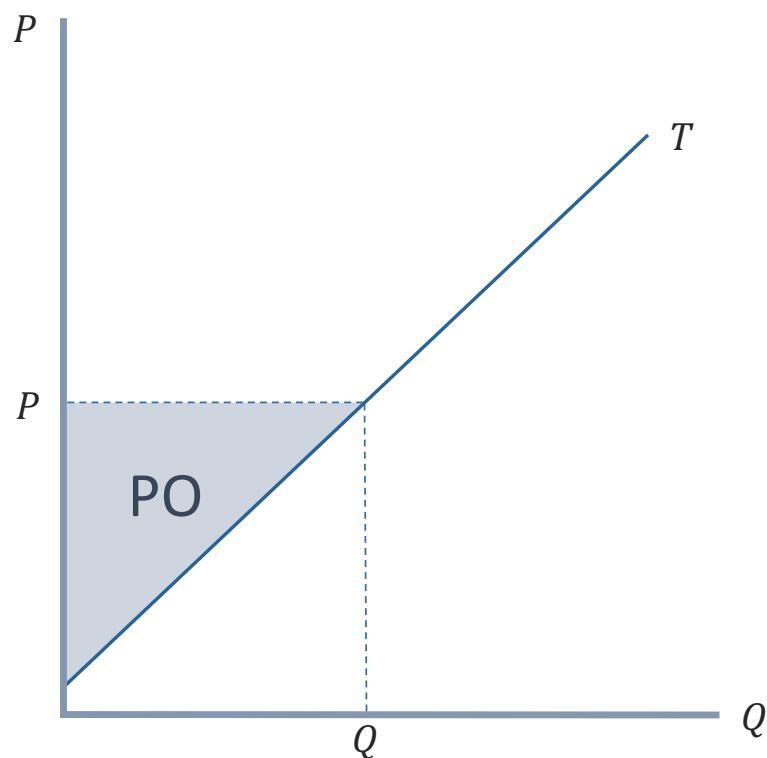
Handelspolitikk (del 1)

Konsumentoverskudd når betalingsvilligheten er høyere enn prisen på en vare

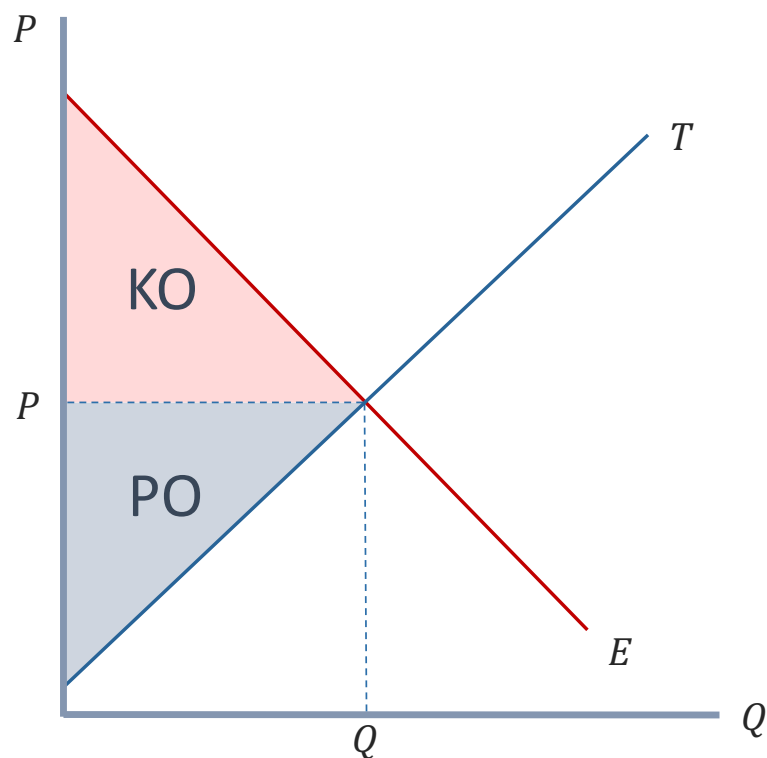
Handelspolitikk (del 1)

Produsentoverskudd når en vare selges til en høyere pris enn de hadde vært villige til å akseptere

Handelspolitikk (del 1)

Det samfunnsøkonomiske overskuddet er summen av aktørenes overskudd

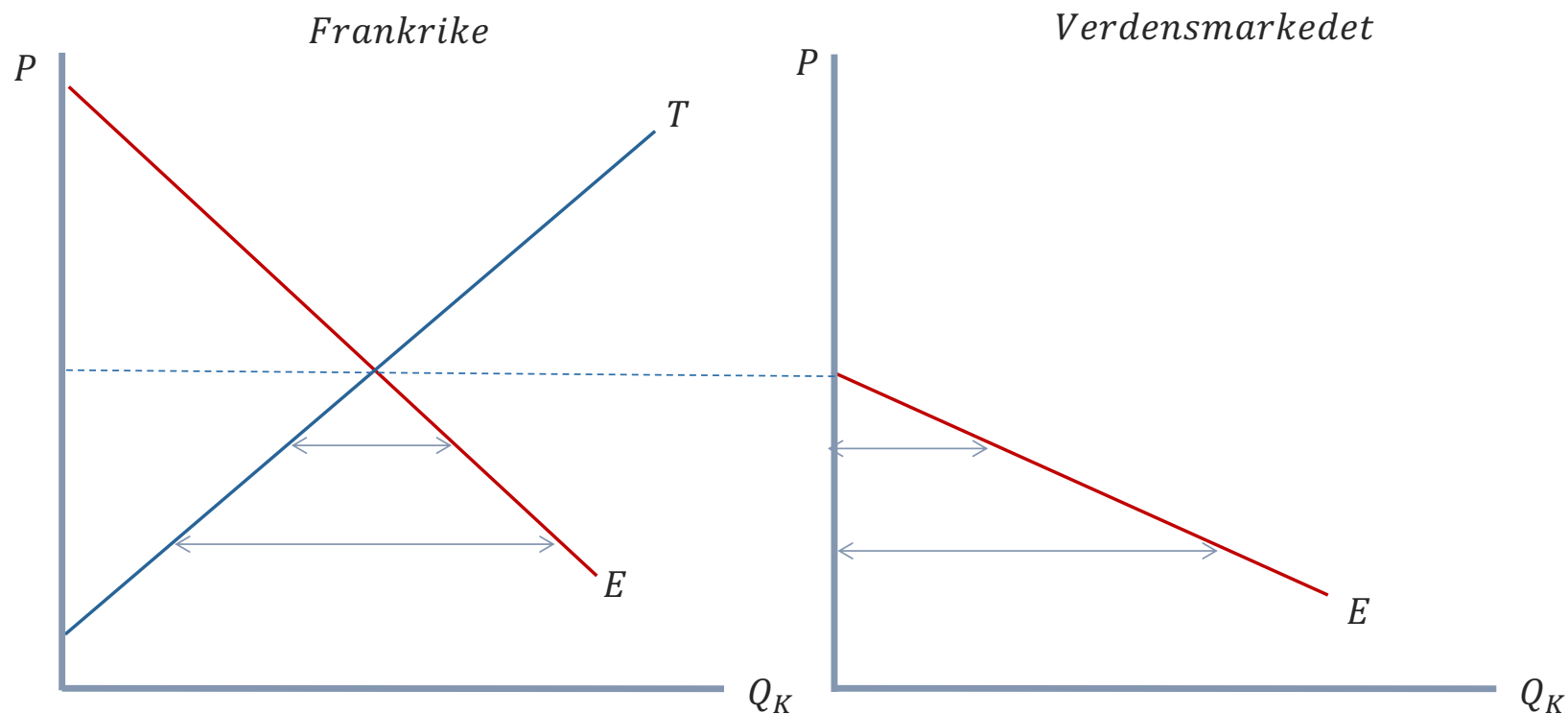
Med handel kan produksjon og konsum fristilles

- Anta at prisen for biler i autarki er høyere i Frankrike enn i Tyskland
- Med handel så vil biler bli eksportert fra Tyskland til Frankrike
- Etterspørselskurven for import angir forskjellen mellom hvor mye Frankrikes konsumenter etterspør og hvor mye Tysklands produsenter tilbyr til enhver pris
  - Når prisen øker vil Frankrike etterspørre mindre
- Tilbudskurven for eksport angir forskjellen mellom hvor mye Tysklands produsenter tilbyr og hvor mye Frankrikes konsumenter etterspør til hver pris
  - Når prisen øker vil Tyskland tilby mer

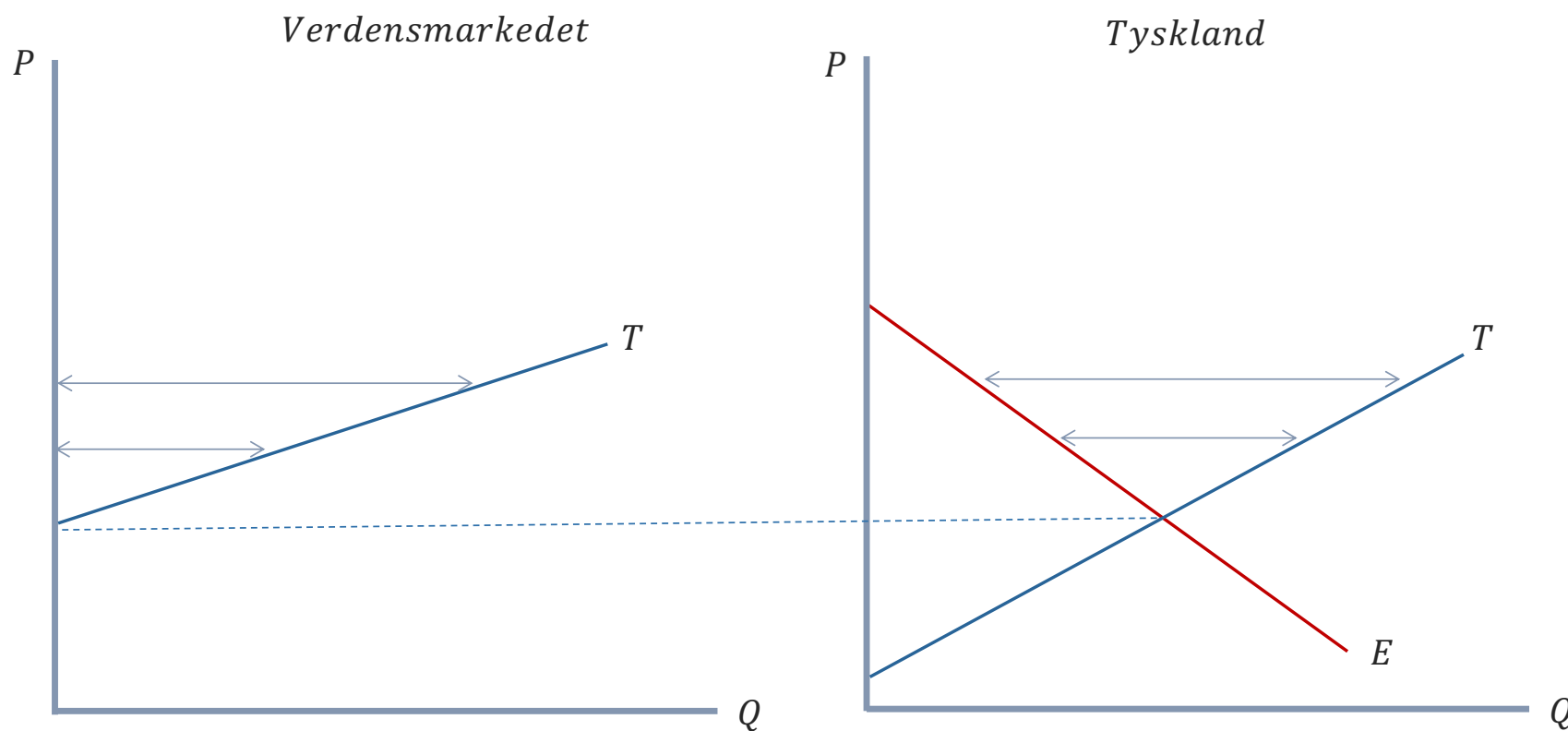

Handelspolitikk (del 1)

Markedet for biler

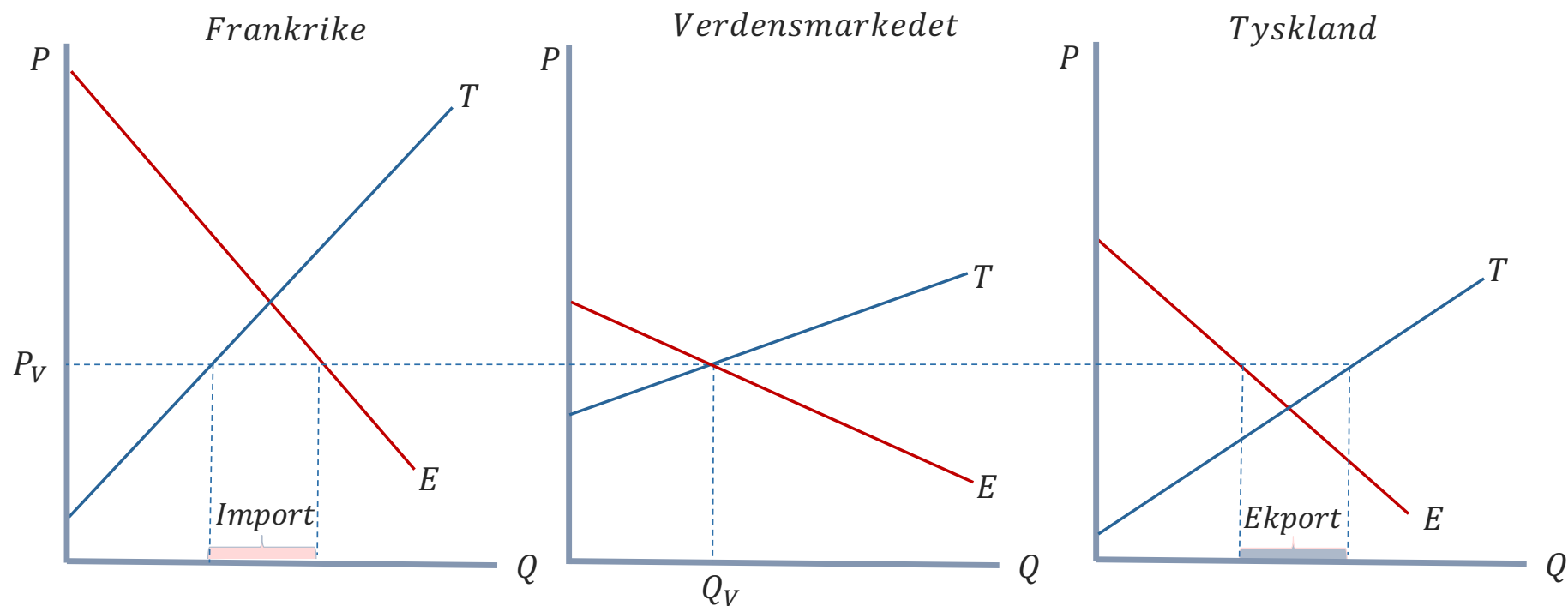

Markedet for biler

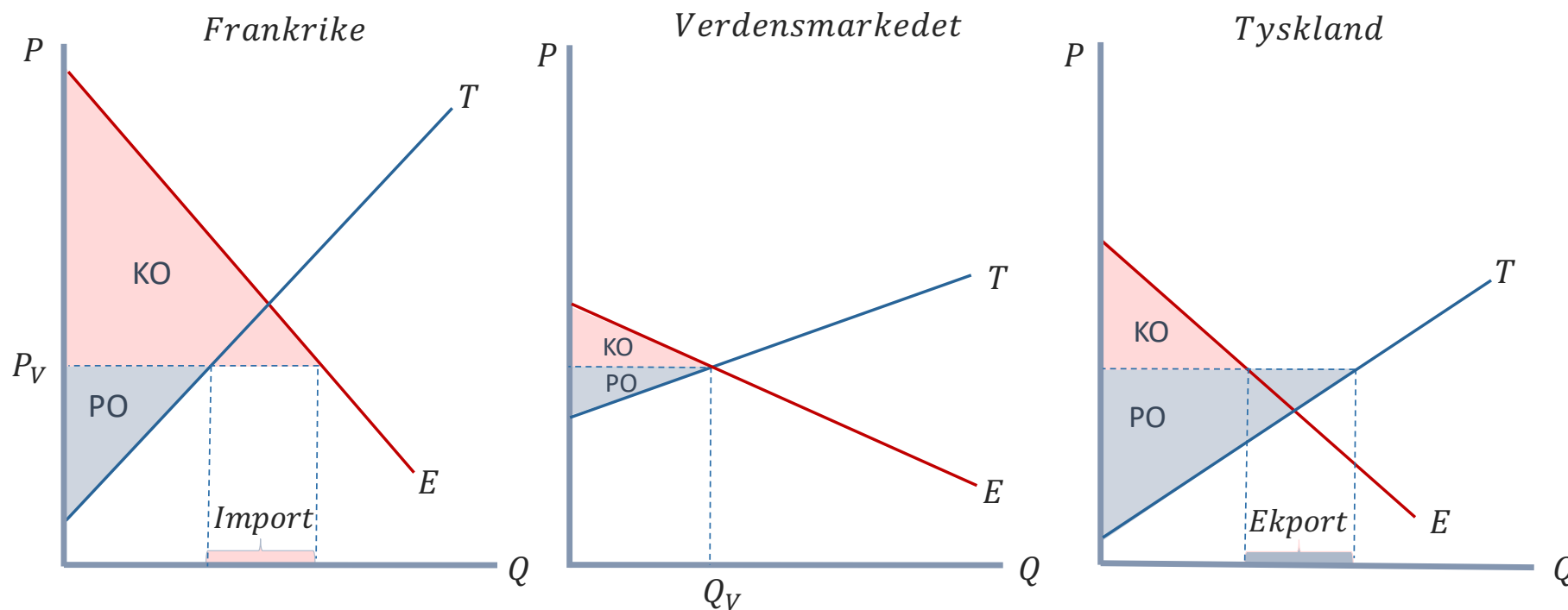
Handelspolitikk (del 1)

Tilbud og etterspørsel etter handel gir verdensmarkedsprisen

Handelspolitikk (del 1)

Tilbud og etterspørsel etter handel gir verdensmarkedsprisen

Handelspolitikk (del 1)

Når vi åpner opp for handel vil prisene endre seg og dermed konsument- og produsentoverskuddet

- Produsentene i importkonkurrerende sektor vil tape på å åpne opp for handel
- Produsentene i eksportsektoren vil tjene på å åpne opp for handel
- Konsumentene får billigere importvarer, men vil også måtte betale mer for den varen landet eksporterer
  - Usikkert om de totalt sett tjener eller taper

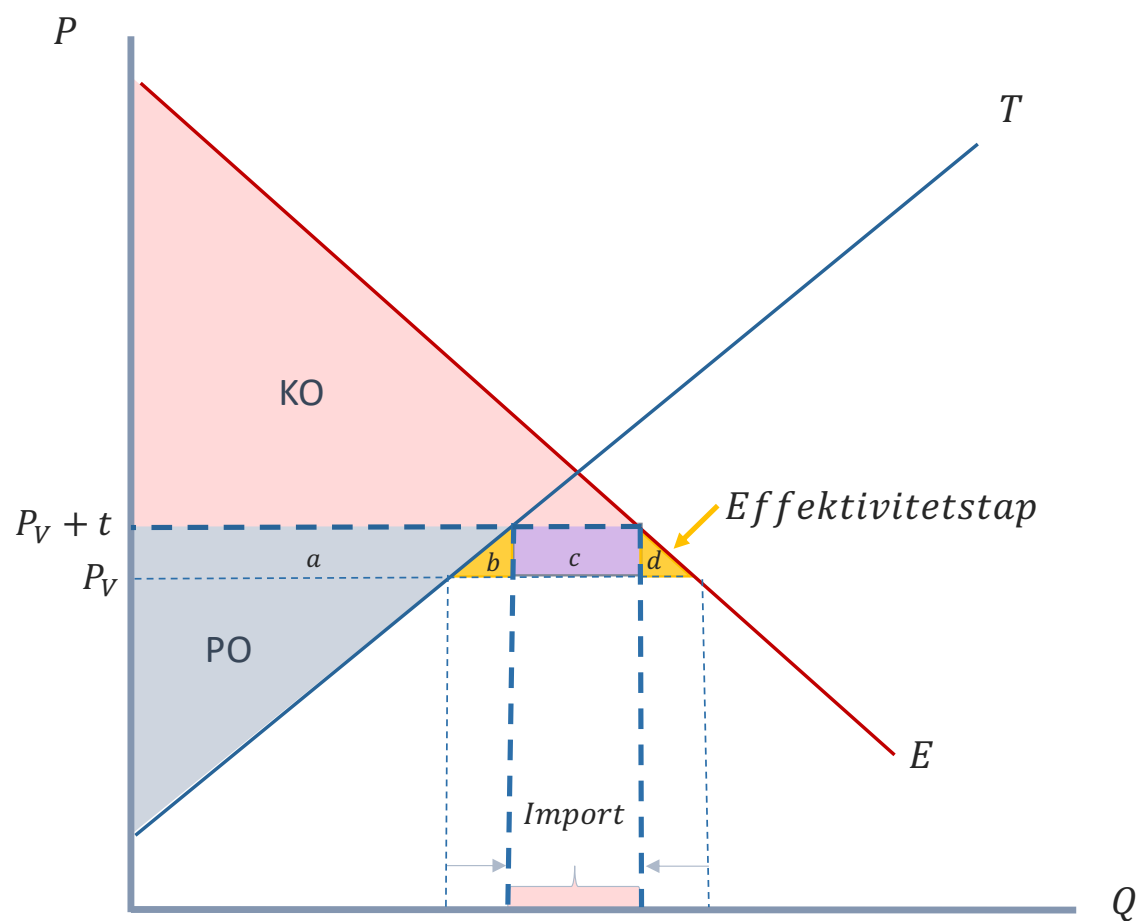
Handel og konsument- og produsentoverskuddet i *importkonkurrerende sektor*

- Når vi åpner opp for handel vil landet ha mulighet til å importere varen de ikke har komparativt fortrinn i billigere enn de selv klarer å produsere den
- Produsentene i importkonkurrerende sektor vil oppleve økt priskonkurranse og dermed tape på å åpne opp for handel
- Konsumentene får billigere importvarer og tjener dermed på å åpne opp for handel

Hvordan vil en importtoll påvirke et marked?

- Importtollen kan innføres for å beskytte produsenter i importkonkurrerende sektor
- En importtoll fungerer som en handelsbarriere og vil redusere verdenshandelen
- Tollen blir et prispåslag på verdensprisen som må betales til myndighetene når utenlandske tilbydere skal selge varene sine i landet
- Tollen vil altså heve prisen i landet som innfører den

Effekten av en importtoll for et lite land

Effekten av en importtoll for et lite land

- Importtollen vil gi produsentene et større overskudd
  - Produsentoverskuddet øker med område a
- Konsumentene vil måtte betale en høyere pris og får derfor et mindre overskudd
  - Konsumentoverskuddet reduseres med område a, b, c og d
- Myndighetene får inntekt gjennom importtollen
  - Myndighetenes overskudd er område c

Effekten av en importtoll for et lite land

- Område b og d er effektivitetstap som viser hvor mye mindre det samfunnsøkonomiske overskuddet blir med toll
  - Område b viser et tap som følger av overproduksjon
  - Område d viser et tap som følger av underkonsum
  - Landet kunne fått en større mengde av varen til lavere samlet kostnad dersom noe av hjemlandets produksjon ble overtatt av utlandet
- Resten av verden vil *ikke* påvirkes av tollene dersom landet er lite

Et lands bytteforhold er viktig for landets velferd

- Et lands bytteforhold (terms of trade) er prisen på eksportvarene relativt til prisen på importvarene:

$$\frac{P_{eksport}}{P_{import}}$$

- Måler landets internasjonale kjøpekraft:
  - Dersom den relative prisen på en vare landet er nettoeksportør av øker, forbedres bytteforholdet → Økt velferd
  - Dersom den relative prisen på en vare landet er nettoeksportør av synker, forverret bytteforholdet → Redusert velferd

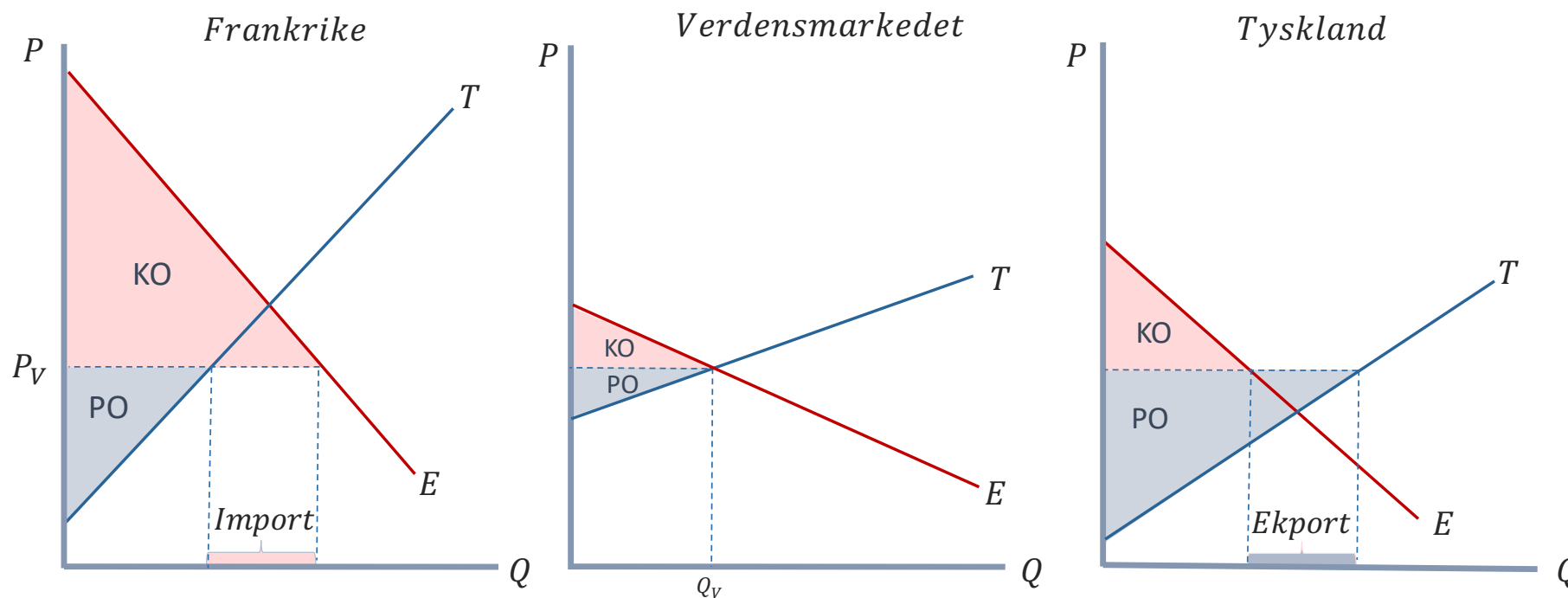
Et lands bytteforhold er viktig for landets velferd

- En høyere relativ pris på eksportvarer fører til at landet kan kjøpe flere importvarer
  - Et forbedret bytteforhold betyr derfor økt velferd
- En høyere relativ pris på importvarer fører til at landet kan kjøpe færre importvarer
  - Et forverret bytteforhold betyr derfor redusert velferd

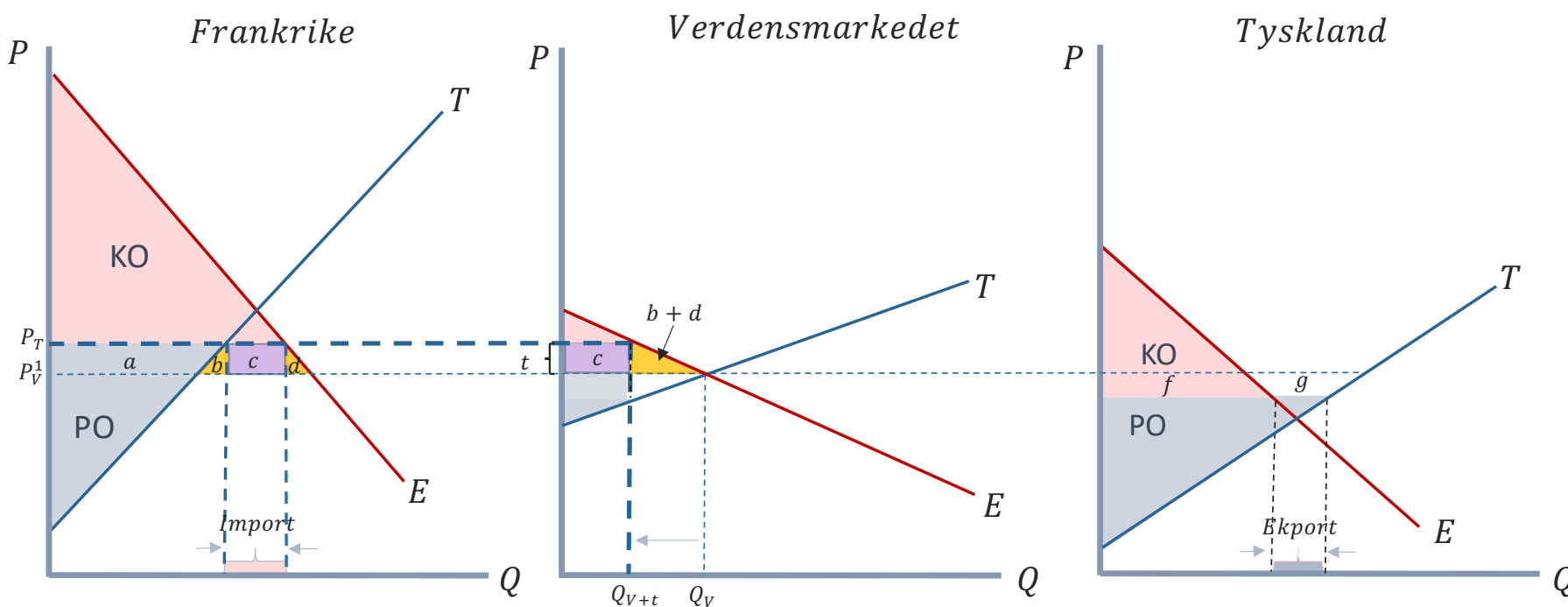
Bruk av handelspolitiske instrumenter *kan* påvirke landets bytteforhold

- Om, og hvordan, bytteforholdet påvirkes avhenger av om landet er stort eller lite:
  - Lite land: Innføring av toll har ingen effekt på verdensmarkedsprisene og gir kun et effektivitetstap for landet som innfører toll
  - Stort land: Innføring av toll påvirker verdensmarkedsprisene og dermed andre land, i tillegg til at det som regel medfører et effektivitetstap for landet som innfører toll

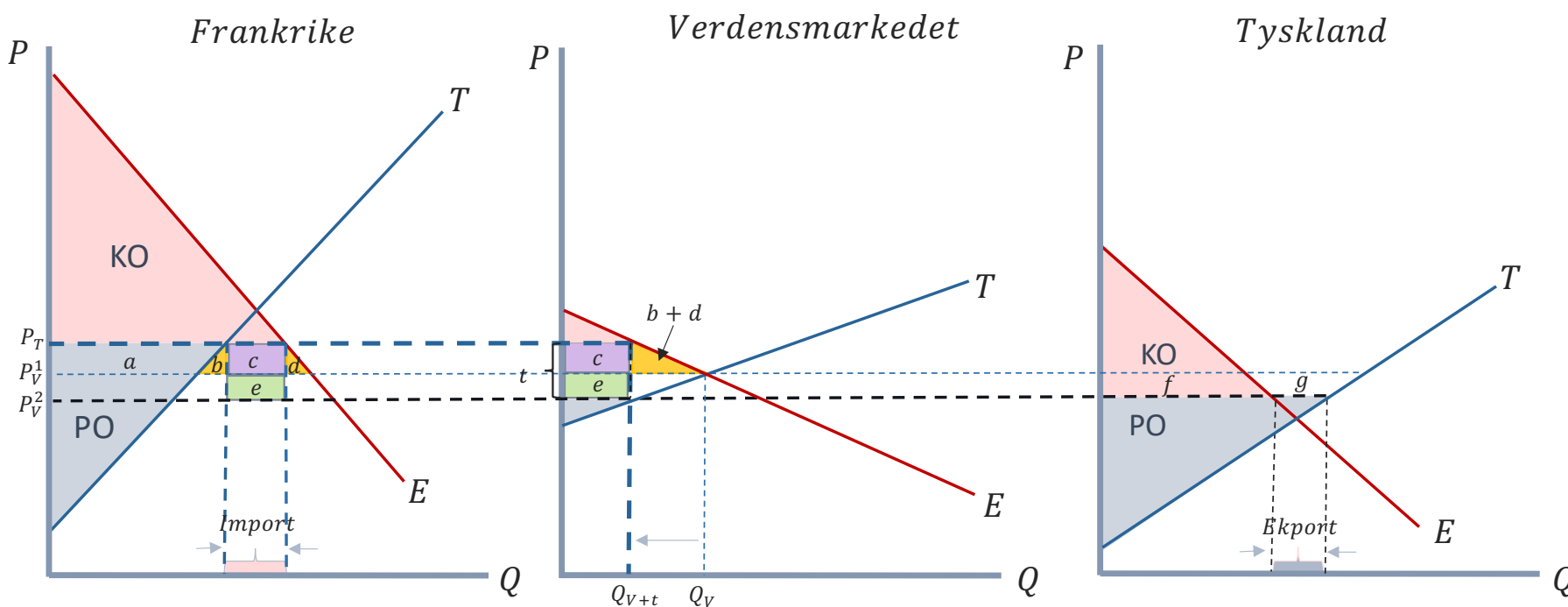
Effekten av en importtoll for et stort land

Effekten av en importtoll for et stort land

Effekten av en importtoll for et stort land

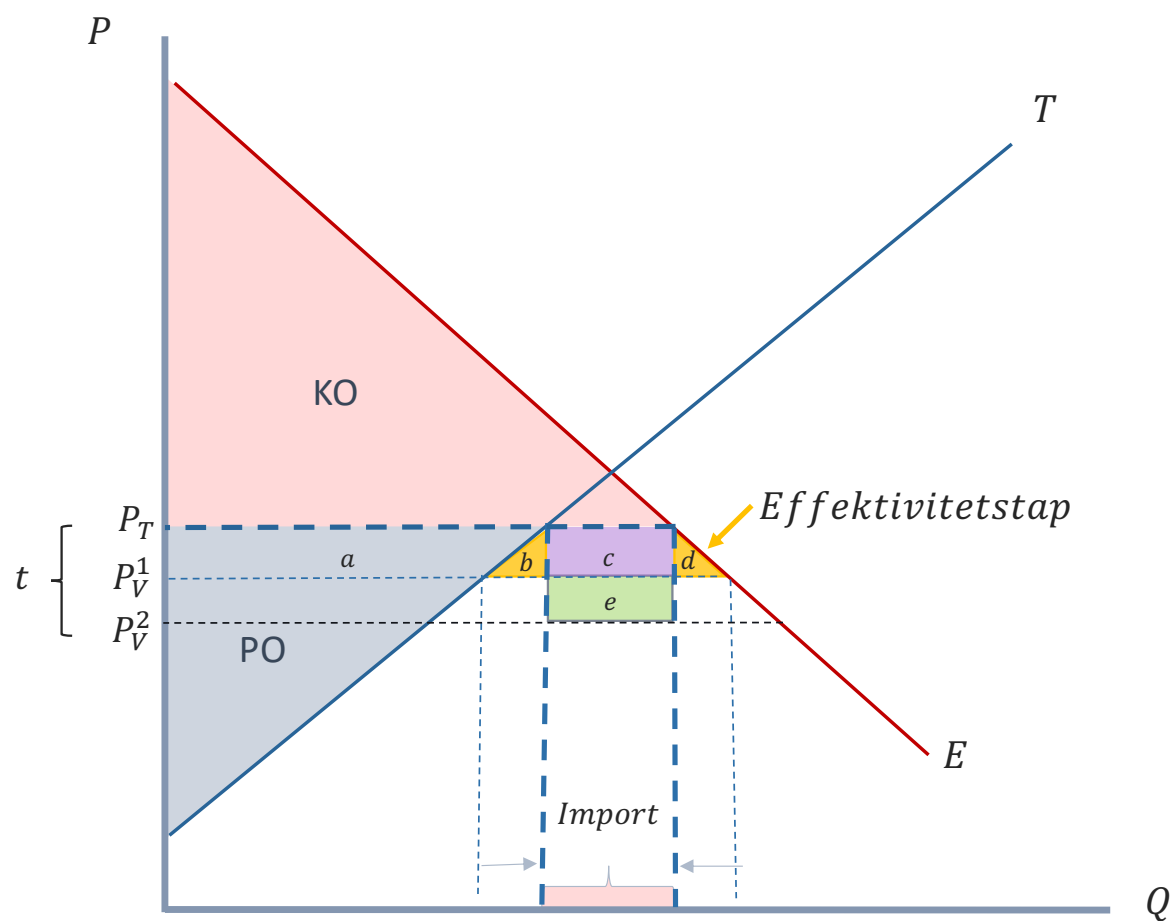
Effekten av en importtoll for et stort land

- Dersom landet er stort vil innføringen av toll føre til at landet som innfører toll opplever:
  - Redusert import
  - Redusert konsumentoverskuddet
  - Økt produsentoverskudd
  - Økt overskudd til myndighetene

Effekten av en importtoll for et stort land

- Dersom landet er stort vil innføringen av toll også påvirke verdensmarkedet:
  - Redusert internasjonal handel
  - Redusert verdensmarkedspris på varen med toll
  - Redusert produsentoverskudd og økt konsumentoverskudd i det andre landet
  - Bytteforholdsgevinst for landet som innfører toll
- Når det innføres en toll er totaleffekten for verden som helhet negativ, men landet som innfører tollene KAN oppleve økt velferd
  - Kun dersom bytteforholdsgevinsten er større enn effektivitetstapet ($b + d < e$)

Effekten av en importtoll for et stort land

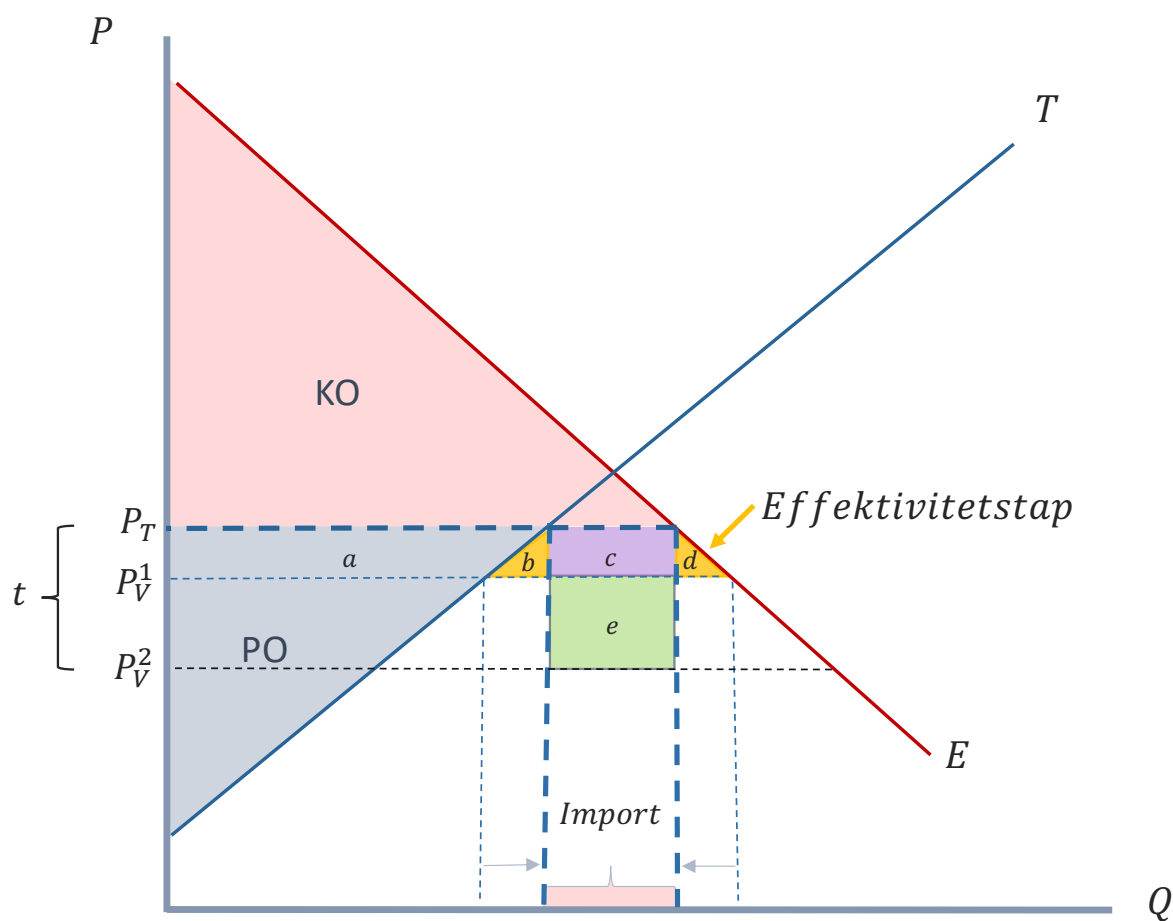

Optimal toll hvis landet oppnår økt velferd med toll

- Hvis bytteforholdsgevinsten er større enn effektivitetstapet ($b + d < e$) vil landet oppnå økt velferd ved å innføre en toll, på bekostning av resten av verden
- Dersom bytteforholdsgevinsten er større enn effektivitetstapet kan innføring av toll være optimalt for et stort land
  - Men andre land kan alltid gjengjelde tollinnføringen
- Den optimale størrelsen på importtollen er avhengig av hvor mye eksporttilbudet fra andre land endres når prisen endres (priselastisiteten)
  - Jo mindre elastisk eksporttilbud, jo mer setter utlandet ned prisen, og jo høyere er den optimale tollen

Handelspolitikk (del 1)

Optimal toll hvis landet oppnår økt velferd med toll

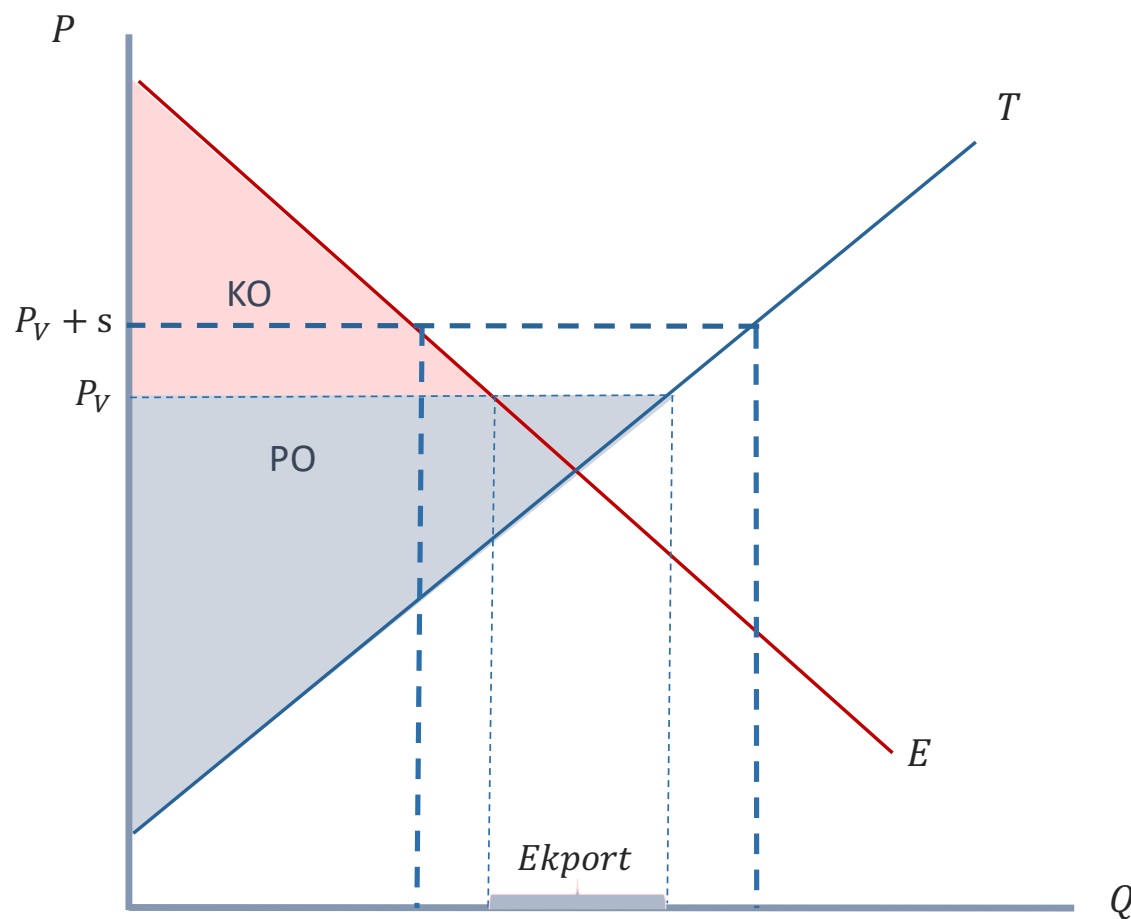

Handelspolitikk (del 1)

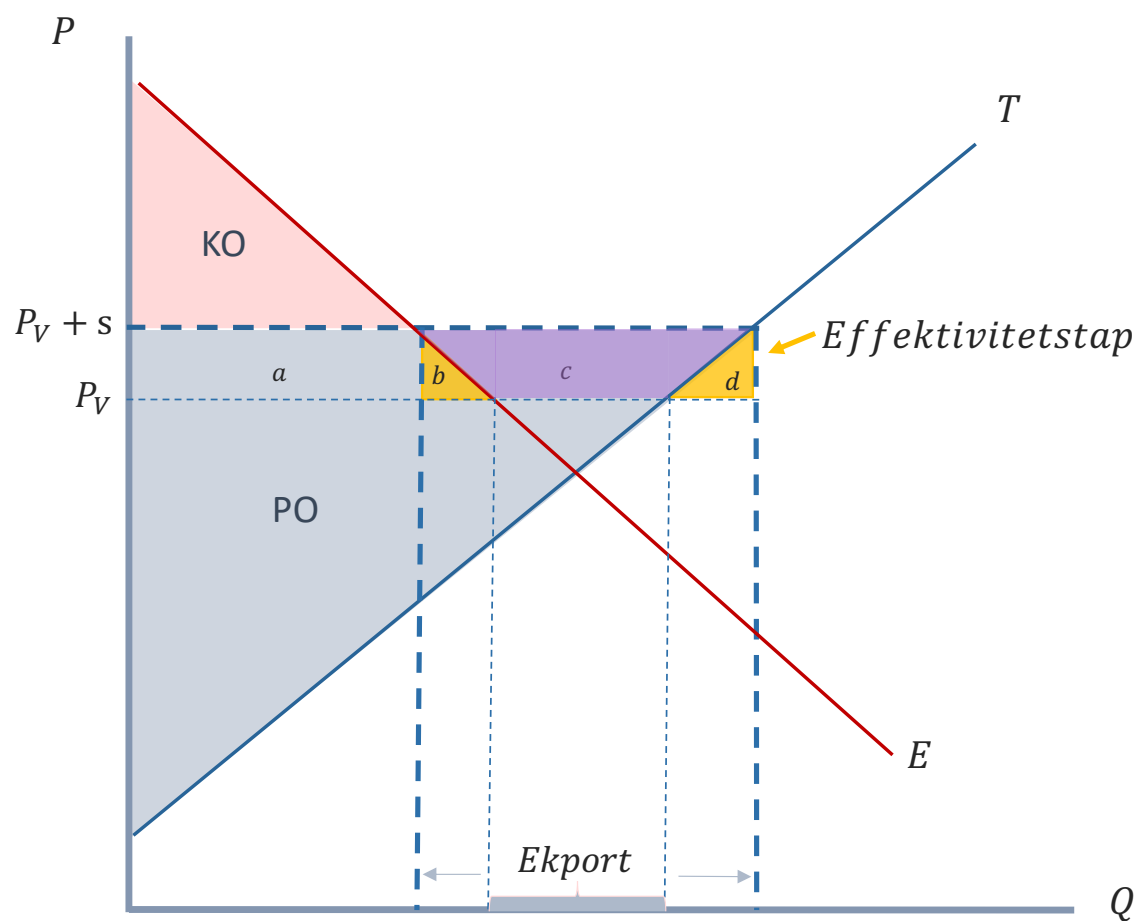
Eksportsubsidie er et tilskudd fra staten til eksporterende bedrifter

- En eksportsubsidie vil øke prisen på varen i landet som innfører subsidien og gi:
  - Redusert konsumentoverskudd (a og b)
  - Økt produsentoverskudd (a, b og c)
- Det er imidlertid myndighetene i landet som betaler for eksportsubsidien slik at område b, c og d nå blir en kostnad for staten
  - Område b og d er et effektivitetstap som følge av underkonsum og overproduksjon

Effekten av en eksportsubsidie for et lite land

Effekten av en eksportsubsidie for et lite land

Handelspolitikk (del 1)

Eksportsubsidie er et tilskudd fra staten til eksporterende bedrifter

- En eksportsubsidie vil også øke prisen på varen i landet som innfører subsidien og gi:
  - Redusert konsumentoverskudd (a og b)
  - Økt produsentoverskudd (a, b og c)
- Det er imidlertid myndighetene i landet som betaler for eksportsubsidien slik at område b, c og d nå blir en kostnad for staten
  - Område b og d er et effektivitetstap som følge av underkonsum og overproduksjon
- Totalt for et lite land blir effekten et tap lik område:

$$a+b+c-a-b-b-c-d=-b-d$$

Handelspolitikk (del 1)

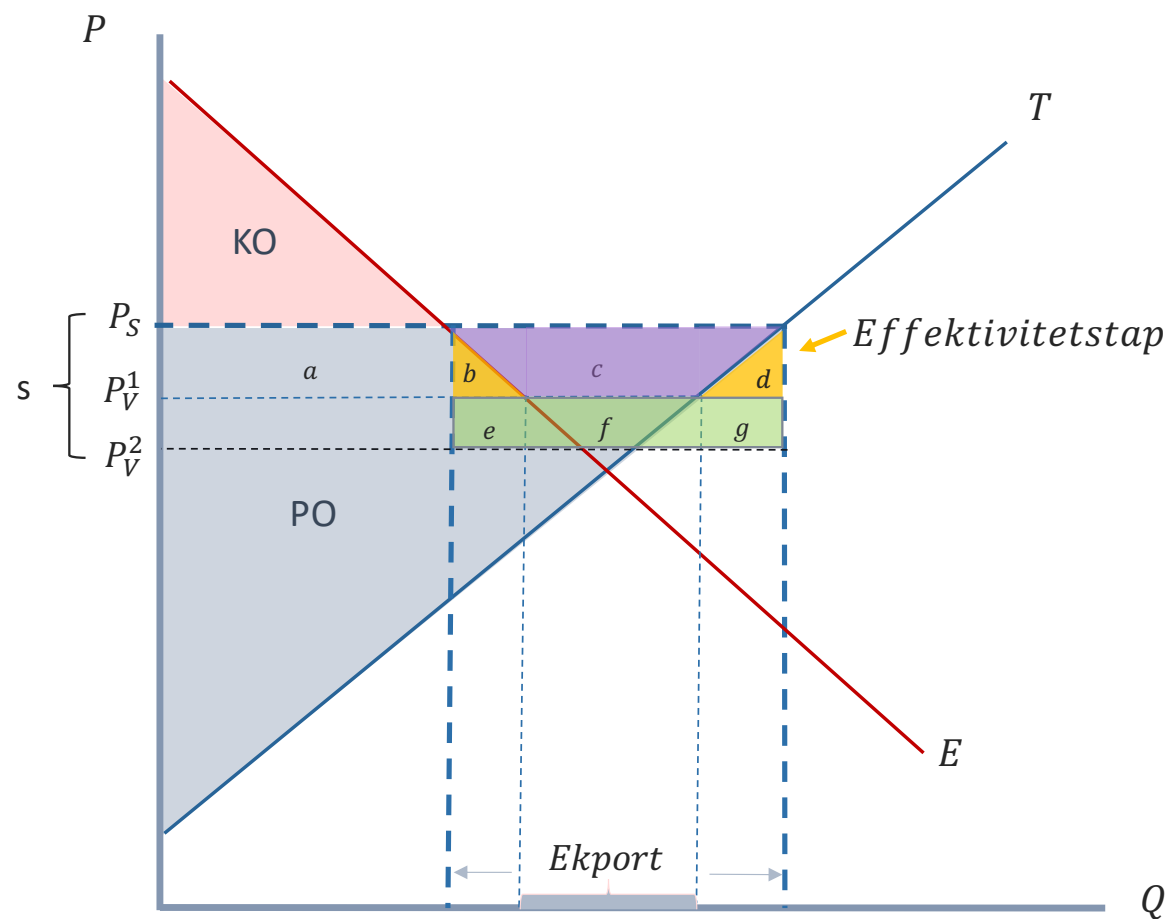
Eksportsubsidie er et tilskudd fra staten til eksporterende bedrifter

- Når landet er stort påvirkes også bytteforholdet
  - Økt tilbud av landets eksportvarer fører til et forverret bytteforhold, lik område e, f og g
- Totalt for et stort land blir effekten et tap lik område:

$$a+b+c-a-b-b-c-d-e-f-g=-b-d-e-f-g$$

Handelspolitikk (del 1)

Effekten av en eksportsubsidie for et stort land

Handelspolitikk (del 1)

Eksportsubsidie er et tilskudd fra staten til eksporterende bedrifter

- Dersom et stort land innfører en eksportsubsidie vil verdensprisen på varen falle og landets bytteforhold forverres
- En eksportsubsidie vil redusere et lands velferd uansett om det er stort eller lite

Handelspolitikk (del 1)

Velferdsvirkninger av importtoll og eksportsubsidier

- En importtoll kan øke et lands velferd på bekostning av andre land
  - Landet får et forbedret bytteforhold dersom landet er stort
  - Myndighetene får en gevinst gjennom tollene
- En eksportsubsidie vil alltid redusere landets velferd, mens utlandets velferd øker
  - Landet får et forverret bytteforhold dersom landet er stort
  - Myndighetene må betale for subsidien

Velferdsvirkninger av importtoll og eksportsubsidier

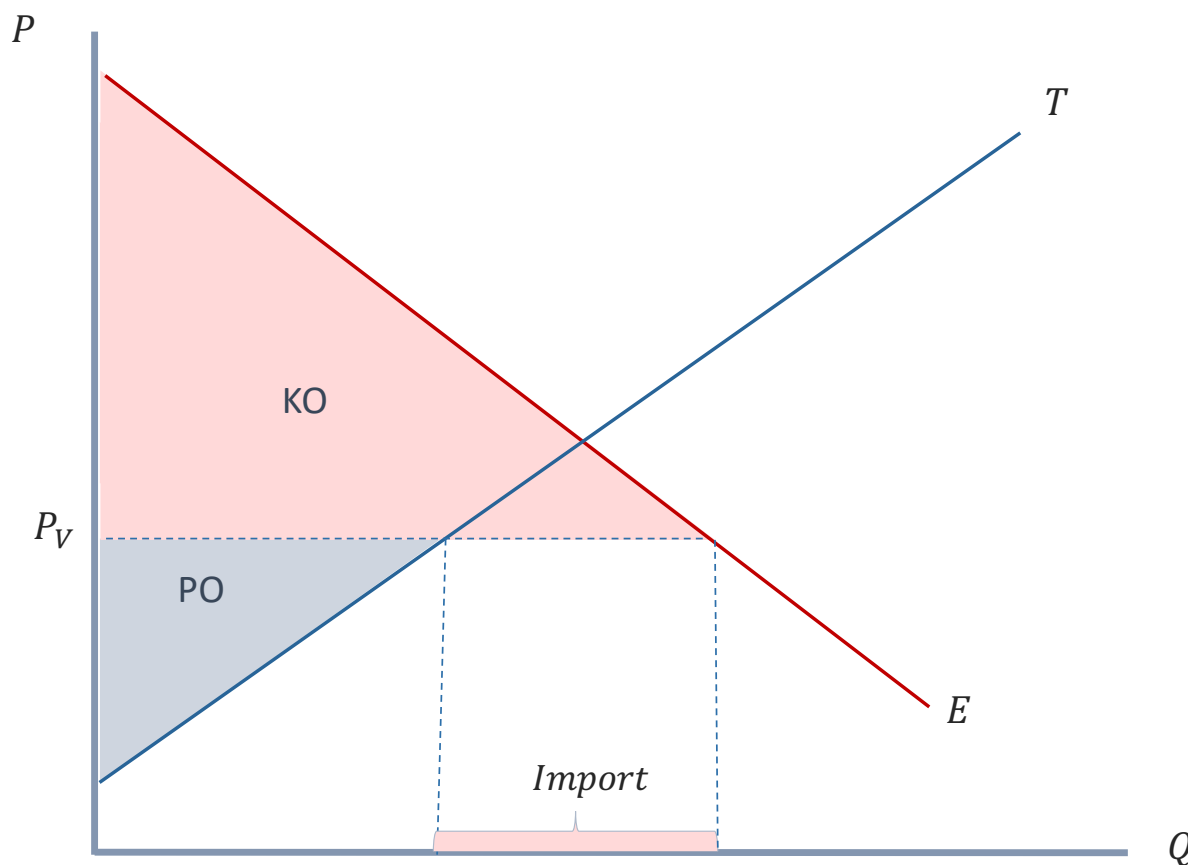
- Både importtoll og eksportsubsidier gir lavere velferd for verden sett under ett
- Importtoll og eksportsubsidier gir som oftest alltid lavere velferd for landet som innfører toll, og andre land
  - Dersom landet er stort kan toll gi økt velferd, men andre virkemidler kunne gjort det på en bedre måte
  - Importtollen flytter ressurser fra eksportsektoren til importkonkurrerende sektor
  - Eksportsubsidier flytter ressurser fra importkonkurrerende sektor til eksportsektoren

Andre handelspolitiske virkemidler

- Importkvoter
  - Restriksjoner på hvor mye som kan importeres
- Eksportrestriksjoner
  - Restriksjoner på hvor mye som kan eksporteres
  - Disse pålegges typisk på oppfordring fra det importerende landet som del av en større avtale
- Krav til standard, offentlige innkjøp, eksportkreditt, eksportgaranti og Non-Tariff Barriers to Trade (f.eks. forbud og krav)

Handelspolitikk (del 1)

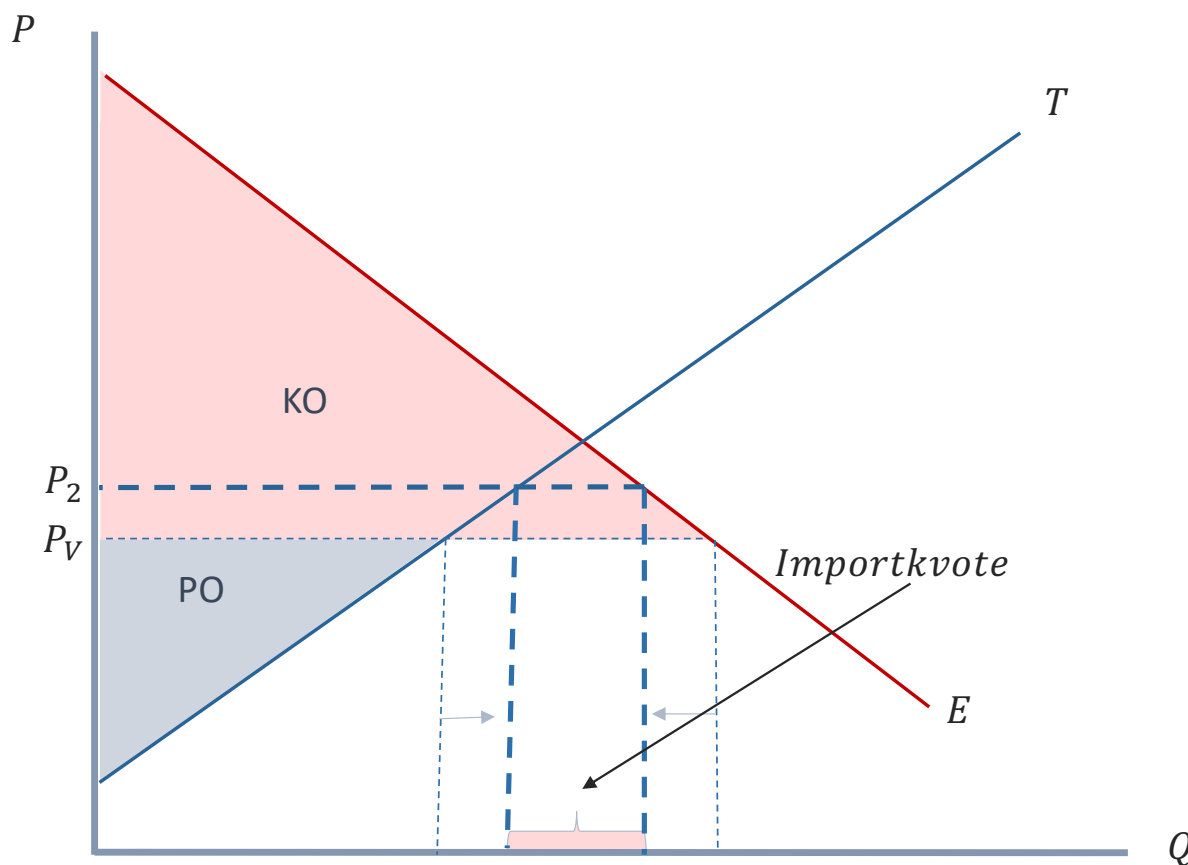
Importtoll påvirker kvantum gjennom prismekanismen, mens importkvoter kontrollerer kvantum direkte

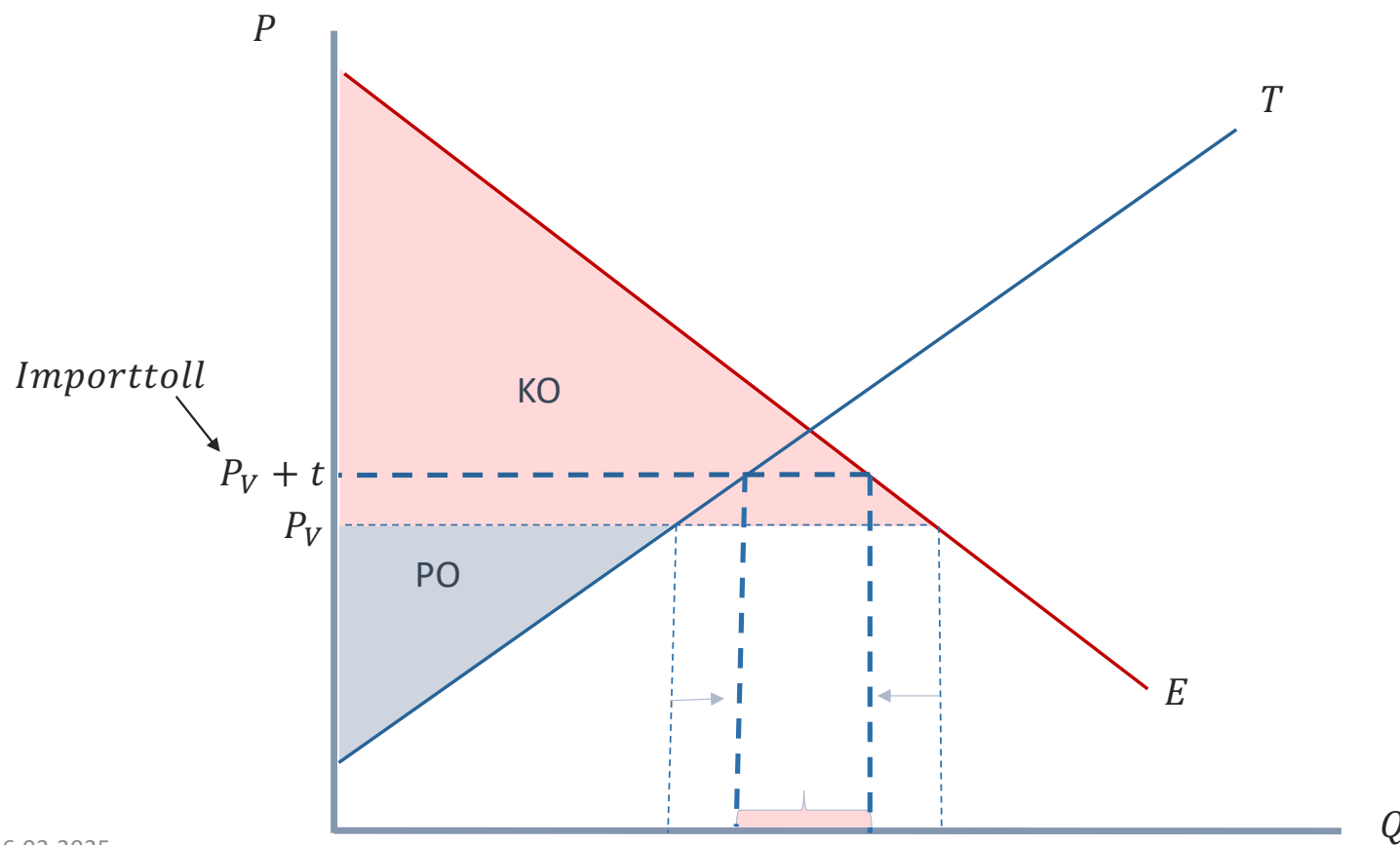
Handelspolitikk (del 1)

Importtoll påvirker kvantum gjennom prismekanismen, mens importkvoter kontrollerer kvantum direkte

Handelspolitikk (del 1)

Importtoll påvirker kvantum gjennom prismekanismen, mens importkvoter kontrollerer kvantum direkte

Handelspolitikk (del 1)

Frihandel gir den mest effektive allokeringen av lands ressurser

- Frihandel gir:
  - Spesialisering i henhold til komparative fortrinn
  - Utnyttelse av stordriftsfordeler
  - Økt konkurranse og insentiv for læring og innovasjon

Handelspolitikk (del 1)

Frihandel gir den mest effektive allokeringen av lands ressurser

- Nasjonal velferd for små land er alltid høyest med frihandel, og som regel også for store land
- Handelsrestriksjoner gjør at konsumentene står ovenfor høyere priser og konsumerer for lite, mens bedriftene produserer for mye
- Importtoll og eksportsubsidier skaper en forskjell mellom prisene i landet og verdensmarkedsprisene

Handelspolitikk (del 1)

Handel skaper økonomiske gevinster, men har også negative konsekvenser

- Økende ulikhet i fravær av omfordelende politikk
- Dårlige arbeidsforhold i utviklingsland støttes av vestlige konsumenter
- Negative konsekvenser for klima og miljø
- Globalisering kan viske ut kulturelle forskjeller mellom land

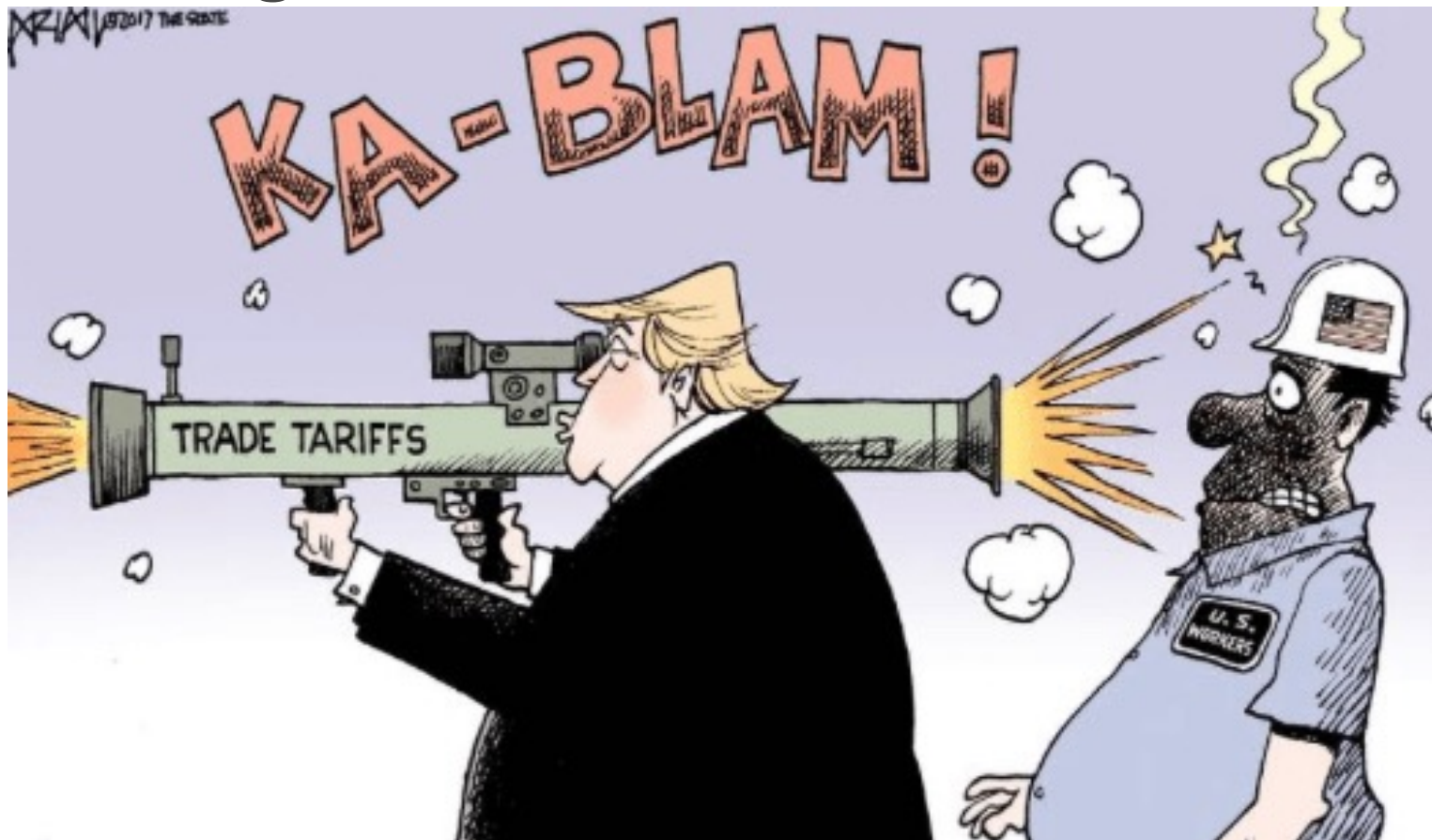

Handelskrig

- Dersom store land innfører toll kan andre land også velge å innføre en toll
- Dersom alle land har interesse av å skjerme sin importkonkurrerende sektor ved å innføre handelsbarrierer, vil hele verden tape ved å gå bort fra frihandel
- Alle land ville fått det bedre med frihandel, men uten samarbeid med andre land ville landene ha insentiv til å innføre en toll

Handelspolitikk (del 1)

Handelskrig

Handelskrig – USA og Kina

- Økonomisk konkurranse: USA og Kina som globale økonomiske supermakter.
- Handels(u)balanse: USA har et stort handelsunderskudd med Kina (USA importerer mer fra Kina enn de eksporterer).
- Teknologisk rivalisering: USA kritiserer Kinas industripolitikk og tyveri av intellektuell eiendom.
- Økt proteksjonisme: USA introduserer tolltariffer for å beskytte innenlandsk industri og redusere handelsunderskudd.

Handelskrig – USA og verden

2025:

- Trump innfører vil redusere handelsunderskuddet med alle handelspartnere, ikke bare Kina – EU, Canada, Mexico (?)
- Vil også bygge opp industri i USA og flytte amerikanske bedrifter tilbake fra Kina og andre lavkostnadsland
- 25% toll på stål og aluminium til hele verden
- Trusler om 200% toll på europeisk vin
- I noen tilfeller nesten 40% toll på kinesiske varer
- Gjengjeldelsestoll og boikott
- Vil dette føre til å bygge industri i USA? Eller er dette bare forhandlingskort?

Handelskrig – USA og verden

Hva blir effektene på økonomien?

- USA er et stort land, men det er også Kina, Canada og EU (marked)
- Økende handelsspenninger vil kunne øke priser og redusere økonomisk aktivitet
- Dette vil kunne føre til økt inflasjon og høyere renter også i Norge gjennom importertprisvekst og høyere rentenivå i utlandet
- Hva som skjer gjenstår å se – i 2018 var ikke konsekvensene på verdensøkonomien veldig store i sum